

Abstract

(dretg da votar politic da las dunnas, 1. part)

A l'entschatta dal cumbat per il dretg da votar da las dunnas hai dà relativamain bleras activitads en il Grischun. L'emprim artitgel da gasetta che pretendeva il dretg da votar per tut las dunnas svizras è vegnì scrit d'ina Grischuna. E tant las dunnas burgaisas da l'Uniun d'util public da dunnas, secziun Cuira, sco era las commembras da la Gruppa da dunnas socialdemocrata han organisà numerus referats davart quest tema. Ma cur ch'il dretg da votar da las dunnas è finalmain vegnì introducì en la segunda mesadad dal ventgavel tschientaner en pli e pli bleras vischnancas e chantuns ed il 1971 era sin plaun federal, era il Grischun tranter ils chantuns ils pli retardads: cur che la citad da Cuira ha acceptà sco emprima vischnanca l'avrigl 1968 cun pitschna maiortad il dretg da votar da las dunnas, era quel gia introducì en tschintg auters chantuns (Basilea-Champagna, Basilea-Citad, Genevra, Neuchâtel e Vad). Il Grischun è schizunt stà il tschintgavel davos chantun che ha introducì il dretg da votar da las dunnas sin plaun chantunal.

In dals motivs per quest svilup è d'ina vart la structura da la populaenziun rurala e da l'autra vart la suveranità communal che vegniva validada pli aut ch'il dretg da cundecisiun politica da las dunnas. Quai gieva uschè lunsch che l'autonomia communal – che saja periclitada, sco quai ch'ins pretendeva – vegniva duvrada sco strategia per impedir il dretg da votar da las dunnas. Faschend pli radicala la moziun Raschein cun extender il dretg da votar chantunal da las dunnas era sin las vischnancas, ha la regenza fatg ir il project sapientivamain da l'aua giu. Pir cur che la confederaziun e la gronda part dals chantuns avevan gia introducì il dretg da votar da las dunnas, han ils Grischuns acceptà en ina segunda votaziun il dretg da votar da las dunnas sin plaun chantunal. I n'è er betg reussì d'introducì il dretg da votar da las dunnas «da giudim ensi», sco quai ch'igl è adina vegnì recumandà da las autoritads executivas: enstagl che las dunnas avessan gì survegnì il dretg da votar l'emprim en cumissiuns, lura en vischnanca e la finala en il chantun ed avessan pudì percurrer uschia tut ils stgalims da la politica, hai dà in interval da 15 onns tranter l'introducziun en l'emprima e las davosas vischnancas.

Abstract

(dretg da votar politic da las dunnas, 2. part)

La votaziun davart l'introducziun dal dretg da votar da las dunnas l'onn 1972 dat a las Grischunas il dretg da cundecisiun politica sin plaun chantunal ed en ils 39 circuls. Per resguard da l'autonomia communal vegn però il dretg da votar sin plaun communal eliminà dal project. Uschia vai anc ina giada indesch onns, fin che tut las dunnas cuntanschan l'egualità politica cumplaina. En las davosas indesch vischnancas sto l'introducziun la finala vegnir decretada. Il Grischun è damai in dals davos chantuns che realiseschan a moda integrala il dretg da votar da las dunnas. In motiv essenzial per l'introducziun retardada è da chattar en il concept da las schlattainas dualistic enragischà spezialmain ferm en il Grischun. Tenor quel vegn distinguì cleramain tranter il sector da vita public resalvà als umens ed il sector privat attribuì a las dunnas. La vastadad dal chantun sco er aspects confessiunals u linguistics na giogan percunter strusch ina rolla; vischnancas pli grondas ed ils lieus da turissem èn tendenzialmain pli tgunsch pronti d'introducì il dretg da votar da las dunnas. En il parlament chantunal èn las dunnas sutrepreschentadas en cumparaziun cun auters parlaments svizzers. Suenter las elecziuns da l'onn 2000 fan 17 deputadas part dal parlament – quai è mo 14,2%. Il Grischun stat damai sin plaz 23 da tut ils chantuns. Il 1999 vegn elegida cun Eveline Widmer-Schlumpf l'emprima dunna sco cussegliera guvernativa.